

Documente informative

SG/Inf (2010)10

8 aprilie 2010

MOLDOVA

Bilanțul cooperării cu Consiliul Europei

Raport pregătit de către Secretariat (Directoratul General pentru Democrație și Afaceri Politice)

Rezumat

În 2009, în Republica Moldova s-au desfășurat alegeri parlamentare și prezidențiale. Demonstrațiile stradale, organizate după alegerile parlamentare din 5 aprilie din cauza fraudei electorale suspectate, s-au transformat în acțiuni violente pe 7 aprilie și au rezultat într-un val fără precedent de represalii. Nereușita Parlamentului de a alege Președintele, alegerile parlamentare anticipate în luna iulie și încă o nereușită în a alege Președintele la finele anului, au declanșat un impas politic grav, care rămâne nesoluționat.

Alegerile parlamentare anticipate din 29 iulie 2009 au schimbat echilibrul de forțe în peisajul politic din Moldova. Noul Guvern, condus de Vlad Filat, liderul Partidului Liberal Democrat, și-a asumat un program ambițios de reforme interne și o politică externă pro-europeană clară.

Necesită a fi realizate o serie de reforme importante, parte a angajamentelor restante pe care Moldova și le-a asumat la momentul aderării la Consiliul Europei cincisprezece ani în urmă. În special, autoritățile ar trebui să-și intensifice eforturile care duc la îmbunătățirea funcționării sistemului judecătoresc, inclusiv reforma procuraturii, modernizarea instituțiilor penitenciare (în particular, transferarea responsabilității pentru centrele de detenție preventivă de la Ministerul de Interne la Ministerul Justiției), instituirea unui serviciu de radiodifuziune într-adevăr independent și garantarea independenței mass-media; reforma legislației și practicii electorale, și ratificarea Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare. Cadrul juridic electoral și întrebările ce țin de exactitatea listelor electorale merită o atenție deosebită.

La începutul anului, Comitetul Miniştrilor a aprobat un nou set de programe de cooperare cu Moldova care include un nou Program Comun cu Uniunea Europeană calificat drept “pachet pentru democrație”, o serie de măsuri de consolidare a încrederii cu/pentru Transnistria și proiecte în domeniul autonomiei locale. În lumina concluziilor prezentate în acest raport, cooperarea Consiliul Europei cu Moldova ar putea fi extinsă în continuare, în special, în ceea ce privește reforma constituțională și electorală (incluzând o asistență pre-electorală, în vederea viitoarelor alegeri), și reforma în desfășurare a sistemului judecătoresc.

O problemă actuală majoră, care trezește îngrijorare, rămîne a fi impasul politic și divizarea profundă dintre coaliția majoritară și opoziție. Moldova poate reuși în tranziția sa politică doar prin promovarea unui dialog politic constructiv.

Pașii următori pe care îi va întreprinde această țară, aflată la o răscruce de drumuri, pentru a alege președintele și pentru a soluționa impasul politic, vor constitui un test crucial pentru maturitatea instituțiilor sale democratice. Toate instituțiile relevante și părțile interesate ar trebui să profite din plin de asistența disponibilă în cadrul expertizei și consultanței Consiliului Europei.

Cuprins

I.	INTRODUCERE.....	4
II.	CONTEXTUL POLITIC	4
III.	PROGRESUL REALIZAT ÎN COOPERAREA DINTRE MOLDOVA ȘI CONSILIUL EUROPEI.....	7
(i)	Democrația: nivelul național, regional și local	7
a.	Asistența electorală.....	7
b.	Regiunea transnistreană.....	9
c.	Democrația locală.....	10
(ii)	Drepturile omului.....	11
a.	Apărarea drepturilor omului la nivel național.....	11
b.	Executarea hotărârilor CEDO în privința Moldovei.....	12
c.	Situația în domeniul mass-media.....	13
d.	Minoritățile naționale.....	14
(iii)	Sistemul judecătoresc și cooperarea în domeniul juridic.....	15
a.	Reforma judecătorească.....	15
b.	Reforma penitenciară.....	16
c.	Sistemul organelor procuraturii.....	17
d.	Chestiuni juridice.....	17
(iv)	Lupta contra corupției și crimei organizate	17
(v)	Societatea civilă.....	19
IV.	CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI.....	19
Anexa I:	Programul vizitei.....	21
Anexa II:	Lista programelor comune în curs de desfășurare care implică Republica Moldova în 2010.....	23

I. INTRODUCERE

1. La cea de-a 904-a reuniune din 17 noiembrie 2004, Delegații Miniștrilor

“2. au decis să solicite GR-EDS/GR-DEM să efectueze o evaluare obișnuită a cooperării cu Moldova, în special referitor la următoarele trei puncte:

- implementarea Programului comun al Consiliului Europei și Comisiei Europene;*
- progresul înregistrat în privința compatibilității legislației RM cu standardele Consiliului Europei;*
- situația din mass-media” (A se vedea CM/Del/Dec(2004)904, item 2.1).*

De atunci, GR-EDS/GR-DEM examinează anual starea cooperării dintre Consiliul Europei și Republica Moldova, pe baza unui raport de evaluare pregătit de Secretariat, în urma unei misiuni de documentare, pentru a discuta despre cooperare cu toți partenerii locali implicați (a se vedea APD/Inf (2009) 11).

2. Ultimul raport elaborat în baza raportului Secretariatului privind bilanțul cooperării (doc SG/Inf(2009)1 Final) a fost publicat la 26 martie 2009. La cea de-a 1049-a reuniune, desfășurată în perioada 2 - 5 martie 2009, Delegații Miniștrilor:

- au salutat progresul realizat de Republica Moldova în privința implementării reformelor care sunt orientate spre promovarea protecției drepturilor omului și funcționării instituțiilor democratice;*
- au reiterat importanța desfășurării alegerilor (care au avut loc în Moldova pe 5 aprilie 2009, apoi s-au repetat pe 29 iulie) în conformitate cu standardele internaționale relevante, inclusiv în timpul campaniei preelectorale, în particular prin asigurarea unui acces liber și echitabil la mass-media în timpul acestei campanii;*
- au chemat autoritățile moldovene să asigure o continuitate corespunzătoare recomandărilor Comisiei de la Veneția referitor la legislația electorală din Republica Moldova;*
- au chemat autoritățile moldovene să intensifice eforturile în privința diferitor chestiuni identificate în concluziile și recomandările prezentate în raportul Secretariatului, în special în ceea ce ține de continuitatea la recomandările experților Consiliului Europei.*

3. În perioada 16-19 martie 2010 s-a efectuat o misiune de evaluare a Secretariatului în Republica Moldova, condusă de Directorul General al Directoratului pentru Democrație și Afaceri Politice. Delegația Secretariatului este recunoscătoare autorităților moldovene pentru organizarea unui program substanțial de întrevederi cu reprezentanții de înalt nivel din cadrul puterii executive, legislative și celei judecătorești, inclusiv cu Președintele interimar/ Președintele Parlamentului, Prim-ministrul, Ministrul Afacerilor Externe, Ministrul Justiției și Ministrul de Interne - (a se vedea Anexa 1). Reprezentantul Special al Secretarului General și Biroul Consiliului Europei din Moldova a oferit ajutor prețios în organizarea ședințelor cu organizațiile societății civile și reprezentanții comunității internaționale din Chișinău, precum și cu liderul opoziției parlamentare.

II. CONTEXTUL POLITIC

4. 2009 a fost anul alegerilor parlamentare în Republica Moldova, urmate de alegerea unui nou Președinte de către Parlamentul nou-ales. Alegerile parlamentare din 5 aprilie au fost urmate de afirmații de fraudă electorală și demonstrații în fața clădirilor Președinției și Parlamentului. La 7 aprilie aceste proteste s-au transformat în acțiuni violente și au rezultat în distrugerea clădirilor Parlamentului și Președinției, o serie de aresturi și maltratarea protestatarilor deținuți în centrele de detenție ale poliției, și moartea controversată a trei persoane în scurt timp după evenimente.

5. După aceste evenimente au fost desfășurate o serie de vizite ale reprezentanților CoE, pentru a obține o imagine exactă a evenimentelor post-electorale, în vederea elaborării recomandărilor pentru autorități în privința principiilor fundamentale ale drepturilor omului, statul de drept și

democrația pluralistă.¹ Una dintre recomandările Comisarului CoE pentru drepturile omului a fost desfășurarea “unor investigații minuțioase și cuprinzătoare a evenimentelor din 6-7 aprilie 2009 din Chișinău.” La 20 octombrie Parlamentul a instituit o Comisie pentru investigarea cauzelor și consecințelor evenimentelor din aprilie, căreia CoE i-a acordat asistență profesională. Rezultatele comisiei de investigare se așteaptă să fie publicate în aprilie 2010.

6. După două votări neconcludente în Parlament la 20 mai 2009 și 3 iunie 2009, atunci când nu s-a obținut majoritatea de 2/3, cerută de Constituție pentru alegerea Președintelui Republicii Moldova, la 15 iunie, Președintele țării și Președintele Parlamentului de atunci, dl Vladimir Voronin, a chemat la noi alegeri parlamentare care urmau să se desfășoare la 29 iulie 2009. Observatorii internaționali au ajuns la concluzia că alegerile din iulie au corespuns mai multor standarde internaționale, dar procesul a subliniat necesitatea continuării reformelor democratice pentru a restabili încrederea publică. Eforturile depuse pentru a îmbunătăți calitatea listelor electorale au fost împiedicate de resursele limitate, un interval de timp restrâns, precum și de deficiențele tehnice, care rezultau în lipsa de uniformitate la înregistrarea alegătorilor și deficiențele legate de corectitudinea listelor electorale, care au fost identificate de către observatori.²

7. Alegerile din iulie au rezultat într-o nouă majoritate, constituită de o coaliție din patru partide, intitulată “Alianța pentru Integrare Europeană” (AIE): Partidul Liberal Democrat din Moldova, Partidul Liberal, Partidul Democrat din Moldova și Alianța “Moldova Noastră”, cu un total de 53 din cele 101 de mandate parlamentare. La 11 septembrie, Președintele Voronin de atunci și-a anunțat demisia din funcție pentru a ocupa mandatul de deputat. În aceeași zi, Parlamentul l-a numit pe Mihai Ghimpu, Președintele Parlamentului, Președinte interimar al Republicii Moldova.

8. La 25 septembrie a fost numit un nou Guvern, condus de liberal-democratul Vlad Filat, care și-a asumat un program ambițios de reforme cu următoarele priorități: integrarea europeană, redresarea economică, statul de drept, descentralizarea fiscală și administrativă, și reunificarea țării.

9. La 10 noiembrie și 7 decembrie 2009 Parlamentul moldovean n-a reușit să aleagă un nou președinte al țării, astfel confirmând și adâncind impasul politic din țară. În aceeași zi, președintele Curții Constituționale din Moldova a solicitat Comisiei de la Veneția un aviz cu titlul de *amicus curiae* referitor la procesul intentat de un grup de membri ai Parlamentului referitor la interpretarea articolelor din Constituție cu privire la alegerea Președintelui și la dizolvarea Parlamentului Republicii Moldova. Ulterior, în martie 2010, Comisia de la Veneția a confirmat că Parlamentul nu poate fi dizolvat înainte de 16 iunie 2010 cel mai devreme (astfel încât dizolvarea Parlamentului nu are loc de două ori pe parcursul unui an, începând de la ultima dizolvare). Comisia a subliniat că, după această dată, dizolvarea trebuie să aibă loc într-un interval de timp rezonabil.

10. În martie 2010, paralizia politică și impasul instituțional, ca o consecință a prevederilor Constituției, mai rămân încă nesoluționate, deși au fost depuse eforturi de către autoritățile moldovene, cu suportul instituțiilor europene, în special al Comisiei de la Veneția, pentru a găsi o soluție pentru criza dată. Comisia de la Veneția a subliniat urgența modificării prevederii constituționale ce ține de alegerea Președintelui (articolul 78) și nevoia de a face acest lucru în deplină conformitate cu cerințele actualei Constituții. După aprobarea noului articol 78 de către Curtea Constituțională și votarea acestuia de către actualul Parlament, acesta ar trebui să fie dizolvat.³ În plus, Comisia de la Veneția a recomandat că o revizuire mai amplă a Constituției ar

¹ În ordine cronologică: Directorul General pentru democrație și afaceri politice, Jean-Louis Laurens (16-17 aprilie 2009, documentul DPA/Inf (2009)18); Comisarul pentru drepturile omului dl Thomas Hammarberg (25-28 aprilie 2009; documentul CommDH(2009)27); Ambasadorii GR-DEM (18-20 mai 2009; documentul CM(2009)92), Comitetul european pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante -CPT-. (27-31 iulie 2009; documentul CPT/Inf (2009) 37).

² Pentru referință a se vedea Raportul Final al Misiunii OSCE/BIDDO de observare a alegerilor, “Republica Moldova – alegeri parlamentare anticipate - 29 iulie 2009”, Varșovia, 14 octombrie 2009.

³ Conform comunicatului de presă al Comisiei de la Veneția din 15 martie 2010, (Ref: 218a10), ‘acest lucru ar fi în continuare în conformitate cu cerința de a dizolva Parlamentul, într-un interval de timp rezonabil, deoarece este justificat de necesitatea de a permite Parlamentului să ia decizia necesară pentru a depăși această situație de criză.’

putea avea loc pe durata mandatului Parlamentului nou ales. Avizul Comisiei de la Veneția, publicat la 15 martie și susținut de Uniunea Europeană și OSCE, a fost în conflict cu declarațiile anterioare ale majorității AIE (puternic criticate de către opoziția comunistă) că ei vor organiza un referendum privind adoptarea unei noi constituții, înainte de 16 iunie, care ar putea permite evitarea alegerilor anticipate. Cu toate acestea, conform declarațiilor foarte recente ale AIE, ideea inițială de a organiza un referendum a fost abandonată și Alianța se va concentra pe modificarea articolului 78 în Parlament.

11. La 25 martie a fost creată o comisie parlamentară, constituită din reprezentanții tuturor grupurilor parlamentare, pentru a lucra asupra modificării articolului 78 referitor la modalitatea alegerii șefului statului.

12. În timpul vizitei sale în Moldova, în perioada 24-26 martie, Președintele APCE Mevlüt Çavusoglu a făcut apel la toți reprezentanții politici de a ajunge la un acord în privința revizuirii articolului 78 din Constituție, cât de curând posibil. De asemenea, dumnului a exprimat disponibilitatea Consiliului Europei de a fi în calitate de garant internațional al acestui acord. Vizita sa a fost urmată de vizita co-raportorilor Comisiei de Monitorizare a APCE, în perioada 5-7 aprilie, a dnei Josette Durrieu (Grupul Socialist, Franța) și a dlui Egidijus Vareikis (Grupul Partidului Popular European, Lituania).

13. Paralel cu discuțiile referitoare la articolul 78, a fost inițiat un proces de reformă a întregii Constituții. În acest sens, comisia pentru reforma constituțională, instituită recent, a anunțat finalizarea proiectului său, care se așteaptă a fi remis rapid Comisiei de la Veneția spre expertizare.

14. În ceea ce privește integrarea europeană, după instituirea noului Guvern s-au intensificat relațiile cu Uniunea Europeană, iar la 12 ianuarie 2010 Moldova și UE au lansat negocierile pentru un acord de asociere.

15. Pe fondalul unei situații economice cumplite, agravată de efectele crizei economice și financiare globale și de impasul politic intern, Moldova a găsit sprijin în procesul său de reformă la o serie de parteneri internaționali. Forul de parteneriat pentru Moldova, care a avut loc la Bruxelles pe 24 martie 2010, organizat în cooperare cu Uniunea Europeană și Banca Mondială, a fost un eveniment de succes.

16. Consiliul Europei, prin intermediul pachetului său de cooperare și a expertizei, s-a angajat să susțină Republica Moldova în îndeplinirea angajamentelor sale restante, cum ar fi: reforma sistemului judecătoresc, inclusiv a procuraturii; transferarea responsabilității pentru centrele de detenție preventivă de la Ministerul de Interne la Ministerul Justiției; înființarea unui serviciu public de radiodifuziune cu adevărat independent și garantarea independenței mass-media; reforma legislației și practicii electorale, și ratificarea Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare. Având în vedere viitoarele alegeri, și ținând cont de deficiențele identificate de către misiunile de observare a alegerilor pe parcursul celor două tururi ale alegerilor parlamentare din 2009 (în special, inexactitatea listelor electorale), prioritate s-ar acorda unui program de asistență pre-electorală.

III. PROGRESUL REALIZAT ÎN COOPERAREA DINTRE MOLDOVA ȘI CONSILIUL EUROPEI

17. În 2010, două Programe comune ale CoE/CE, specifice țării, sînt în proces de implementare în Republica Moldova (a se vedea anexa II la pagina 28). În plus, Moldova beneficiază de activități în cadrul a trei Programe comune multilaterale și a două Programe comune regionale. Se duc discuții cu Uniunea Europeană privind încheierea unui nou proiect cuprinzător orientat spre continuarea reformei sistemului judecătoresc.

18. Programul comun, cunoscut ca “Pachetul pentru democrație” (semnat la sfârșitul anului 2009), cuprinde un set de proiecte menite să soluționeze deficiențele majore și cauzele principale care au provocat prăbușirea gravă a mecanismelor de protecție a drepturilor omului în Moldova în aprilie 2009. Acesta a fost elaborat în consultare strânsă cu Delegația Uniunii Europene de la Chișinău și autoritățile noi⁴, și a urmat îndeaproape recomandările prezentate în raportul Comisarului Consiliului Europei pentru Drepturile Omului în urma vizitei sale din 25-28 aprilie 2009 (CommDH (2009) 27). „Pachetul pentru democrație” are următoarele obiective: de a consolida sistemul judecătoresc, organele procuraturii, poliția, instituția ombudsman-ului, mass-media și Parlamentul Republicii Moldova, prin aplicarea standardelor europene. Aceasta implică evaluarea cadrelor instituționale relevante, precum și acordarea suportului pentru consolidarea capacităților. De asemenea, s-a acordat expertiză comisiei parlamentare pentru investigarea evenimentelor din aprilie 2009.

19. O serie de activități ce țin de măsurile de consolidare a încrederii pentru regiunea transnistreană în domeniul învățământului superior, a societății civile și mass-media au fost aprobate de Delegații Miniștrilor la cea de-a 1075-a reuniune din 20 ianuarie 2010 (pentru detalii a se vedea DPA /Inf (2010) 13).

20. În plus, discuțiile purtate în Chișinău în timpul misiunii de evaluare au subliniat un rol posibil al Secretariatului în alte două domenii de cooperare: a) suportul pentru reforma autonomiei locale (în domeniul expertizei juridice și cel al consolidării capacităților) și b) asistența pre-electorală.

21. De asemenea, Moldova va fi acoperită de facilitatea Consiliului Europei pentru Parteneriatul Estic, care examinează aspectele prevăzute de Platforma 1 (adică, alegerile, sistemul judecătoresc, penitenciarele, lupta împotriva corupției) și Platforma 4 (relațiile interpersonale).

(i) Democrația: nivelul național, regional și local

a. Asistența electorală

22. Planul de Acțiuni al Consiliului Europei pentru susținerea alegerilor parlamentare în Moldova la 5 aprilie 2009 s-a axat pe: legislația și practica electorală; aspectele mass-media ale campaniei electorale; participarea cetățenilor / educația alegătorilor. Cu toate acestea, după cum s-a ilustrat în evoluțiile după 7 aprilie 2009, acest Plan de Acțiuni pentru asistență pre-electorală n-a luat în considerație una dintre problemele cele mai importante, și anume întocmirea listelor electorale. În raportul privind implementarea Planului de Acțiuni, emis în mai 2009 (DPA / Inf (2009) 16) s-a recomandat de a întreprinde o analiză mai aprofundată a situației în ceea ce privește registrul populației civile și înregistrarea populației înainte de a elabora conținutul programului nou de asistență electorală.

23. Avizul comun privind Codul Electoral al Republicii Moldova din 10 aprilie 2008 a fost adoptat de Comisia de la Veneția la cea de-a 76-a sesiune plenară (Veneția, 17-18 octombrie 2008). Recomandările principale s-au referit la pragul electoral; eliminarea posibilităților partidelor de a forma o alianță sau un bloc pre-electoral; și restricțiile referitoare la dreptul cetățenilor moldoveni cu dublă / multiplă cetățenie de a obține mandate în Parlament. Aceste recomandări nu au fost urmate de către instituțiile respective la alegerile din 5 aprilie 2009.

24. La momentul redactării acestui raport rezultatul privind recursul care a fost depus la Marea Cameră a CEDO la 17 februarie 2009 de către autoritățile moldovenești, împotriva hotărârii emise la 18 noiembrie 2008 de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cazul *Tănase v. Moldova* (cererea nr. 7 / 08) încă nu se cunoaște. În acest caz, Curtea a susținut în unanimitate că a existat o

⁴ O delegație multifuncțională a Secretariatului a plecat la Chișinău în perioada 12 - 14 octombrie 2009 pentru a discuta conținutul Pachetului pentru democrație cu noul Guvern moldovean, precum și cu delegația UE (A se vedea DPA/Inf(2009)36).

încălcarea a articolului 3 din Protocolul nr. 1 (dreptul la alegeri libere) la Convenția Europeană a Drepturilor Omului cu privire la reclamația domnului Tănase că noua lege electorală din Republica Moldova a încălcat dreptul său de a candida la alegeri libere și de a obține un mandat în Parlament, dacă va fi ales, cu excepția cazului când a renunțat la cetățenia română. În Rezoluția 1666 (2009), APCE a cerut autorităților moldovenești să suspende aplicarea articolelor din Codul Electoral care prevăd interzicerea persoanelor ce dețin cetățenii multiple să exercite funcții publice de rang înalt, în timp ce, în acel moment, se aștepta hotărârea Marii Camere a Curții în cazul menționat mai sus. La data de 23 decembrie 2009, noul Parlament din Moldova a adoptat modificări legislative de ridicare a interdicției privind deținerea cetățeniei multiple pentru funcționarii publici.

25. La 15 iunie 2009, Parlamentul nou-ales a adoptat amendamente la Codul Electoral, micșorând pragul parlamentar de la 6% la 5%, iar pragul electoral de participare de la 51% la 33%.

26. La reuniunea lor din 17 și 19 iunie 2009, Delegații Miniștrilor au aprobat propunerile pentru asistență pre-electorală a Consiliului European, având în vedere alegerile parlamentare anticipate preconizate pentru 29 iulie, accentuând cele două priorități urgente, și anume:

- monitorizarea verificării listelor electorale;
- acoperirea mediatică a campaniei electorale.

27. Raportul privind implementarea proiectelor de asistență pre-electorală referitoare la alegerile din 29 iulie (DPA / Inf (2009) 31) a reiterat importanța întocmirii corecte a listelor electorale și a subliniat importanța finalizării Proiectului registrului civil susținut de PNUD. În conformitate cu concluziile raportului delegației GR-DEM, care a vizitat Moldova în mai 2009, raportul, de asemenea, a recomandat că „trebuie de luat măsuri structurale pe termen lung în mai multe domenii pentru a consolida conformitatea valorilor și standardelor Consiliului European în Moldova”.

28. La 30 octombrie, noul Parlament a adoptat amendamente la legea privind procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova în a doua lectură. Potrivit noii proceduri, votul prezidențial poate avea loc chiar dacă există doar un singur candidat înregistrat, precum și o a doua dizolvare a Parlamentului este posibilă numai după expirarea a 365 de zile, de la data dizolvării anterioare. Această interpretare a fost confirmată la 13 martie 2010 de către avizul *amicus curiae* CDL-AD (2010) 002 oferit de Comisia de la Veneția.

29. La 15 octombrie 2009, a fost creată o comisie parlamentară pentru îmbunătățirea cadrului juridic electoral pentru a asigura alegeri libere, corecte și democratice. La 10 martie 2010, Președintele interimar și Președintele Parlamentului Republicii Moldova, Mihai Ghimpu, a solicitat Comisiei de la Veneția și OSCE/BIDD0 de a oferi un aviz la Proiectul de lege pentru modificarea Codului Electoral în ceea ce privește conformitatea cu standardele și practicile internaționale privind alegerile libere și corecte.

30. Cauzele principale ale suspiciunilor de fraudă și nereguli din aprilie 2009, care au dus la demonstrații violente, sunt lipsa listelor electorale computerizate, precum și existența unor liste suplimentare extinse care au condus la rezultate neclare și contestabile ale alegerilor, lăsând loc pentru fraudă și nereguli. În timpul vizitei de evaluare a Secretariatului, problemele legate de progresul în domeniul computerizării listelor electorale și de necesitatea reală a listelor suplimentare au fost ridicate la Comisia Electorală Centrală (CEC) și Ministerul Tehnologiilor Informaționale și Comunicațiilor. Deși registrul civil computerizat este în prezent încheiat și funcționează, nu a fost oferit nici un răspuns clar de ce o listă electronică a alegătorilor nu a putut fi elaborată pe baza registrului civil, care este stabilit în prezent și funcționează, și nu s-a dat nici o explicație referitor la faptul de ce mai sunt necesare listele suplimentare sau de ce nu poate fi găsită nici o soluție pentru a le evita.

31. Din cauza răspunsurilor contradictorii la fel nu este neclar cine poartă responsabilitate pentru validarea finală a listelor de alegători, precum și pentru modificarea acestora: CEC, Ministerul Tehnologiei Informaționale și Comunicațiilor sau administrația competentă la nivel local.

32. Președintele CEC a convenit să desfășoare cooperarea cu Consiliul Europei referitor la două subiecte: un nou program pre-electoral legat de următoarele alegeri, precum și crearea unui institut de pregătire pentru funcționarii implicați în organizarea și desfășurarea alegerilor. Programul pre-electoral este pentru a soluționa inițial chestiunile legate de lista electronică a alegătorilor, votarea cetățenilor care locuiesc în străinătate, listele suplimentare, inclusiv prin modificarea codului electoral, dacă este cazul, rolul mass-media în reflectarea campaniilor electorale, precum și sporirea gradului de conștientizare a alegătorilor. Având în vedere incertitudinea privind data următoarelor alegeri parlamentare, ar fi cu siguranță potrivit să se elaboreze un astfel de program pre-electoral înainte de vara anului 2010.

33. Înființarea Institutului de pregătire este destinat spre a oferi funcționarilor implicați în organizarea și desfășurarea alegerilor o instruire practică profesională, concretă, bazată pe standardele europene. Suplimentar la programul pre-electoral care va fi organizat în colaborare cu CEC, Secretariatul Consiliului Europei examinează și propunerile suplimentare oferite de ONG-uri.

b. Regiunea transnistreană

34. Una dintre prioritățile stabilite în programul noului Guvern este reintegrarea țării. În noiembrie 2009 și martie 2010, la Viena au avut loc reuniuni consultative cu privire la soluționarea conflictului transnistrean în cadrul formatului 5 +2⁵. Participanții au convenit asupra unor serii de reuniuni ulterioare pe parcursul anului 2010. La 8 februarie 2010, în timpul unei întrevederi dintre Viceprim-ministrul Reintegrării Victor Osipov și negociatorul-șef transnistrean Vladimir Iastrebciaș, părțile au convenit să reînceapă reuniunile grupurilor de lucru, inclusiv a grupului nou-creat pentru cooperarea organelor de drept.

35. La 22 februarie, Consiliul Uniunii Europene a decis să extindă cu 12 luni măsurile restrictive împotriva anumitor membri ai autorităților *de facto* din Transnistria, până la 27 februarie 2011. Cu toate acestea, implementarea interdicției de viză a fost suspendată până la 30 septembrie 2010. Consiliul este așteptat să revizuiască decizia sa către sfârșitul lunii septembrie 2010, în funcție de progresul ulterior realizat în domeniul reglementării politice a conflictului transnistrean și referitor la situația unor școli moldovenești cu predarea în grafie latină din regiunea transnistreană, precum și libertatea circulației.

36. La 2 decembrie 2009, liderul transnistrean Igor Smirnov a creat o Comisie de lucru pentru elaborarea unui nou proiect de Constituție pentru Transnistria, convenit în comun, în urma respingerii de către Sovietul Suprem a unei inițiative legislative propuse de dl Smirnov, pentru organizarea unui referendum referitor la noul proiect de Constituție. La 28 martie 2010 au avut loc alegeri „locale” în regiunea transnistreană, iar în decembrie vor urma alegeri în Sovietul Suprem. În final, situația drepturilor omului din regiune merită o atenție sporită, în special în ceea ce privește condițiile de detenție, precum și drepturile copiilor care studiază în școli moldovenești cu predare în grafie latină.⁶

37. Bazându-se pe unele proiecte-pilot, realizate la sfârșitul anului 2008 de către Consiliul Europei⁷ în Moldova, un set de măsuri de consolidare a încrederii se vor implementa în următoarele

⁵ Formatul „5+2” include două părți: Federația Rusă, Ucraina și OSCE ca mediatori, iar UE și SUA în calitate de observatori. Procesul de negocieri oficiale în formatul 5 +2 a rămas blocat din 2006.

⁶ În timpul misiunii de evaluare, unii interlocutori au menționat eforturile anterioare ale Comisarului pentru Drepturile Omului de atunci, Alvaro Gil-Robles, de a soluționa situația drepturilor omului în regiunea Transnistria (a se vedea CommDH (2000) 4, Raportul dlui Alvaro Gil-Robles, Comisarul pentru Drepturile Omului, privind vizita sa în Moldova în perioada 16- 20 octombrie 2000).

⁷ Propunerile Secretariatului pentru contribuția Consiliului Europei la implementarea inițiativelor de consolidare a încrederii au fost

domenii: învățământ superior, mass-media și societatea civilă. Participarea reprezentanților societății civile și a diferitor grupuri profesionale (cum ar fi jurnaliști și cadre universitare) va contribui în mod eficient la extinderea interfeței de comunicare și la crearea punților de legătură între diferite grupuri și comunități care locuiesc pe malurile stîng și drept ale râului Nistru. Secretariatul a asigurat un sprijin total din partea autorităților pentru efectuarea măsurilor de consolidare a încrederii, precum și sprijinul Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE). Mai multe detalii despre aceste măsuri sunt oferite în documentul APD / Inf (2010) 13.

c. Democrația locală

38. Descentralizarea și autonomia locală se încadrează printre prioritățile noului Guvern al Republicii Moldova. Aceasta include următoarele priorități⁸:

- De a dezvolta un cadru legal, normativ și instituțional în conformitate cu principiile privind descentralizarea și autonomia locală;
- De a transmite competențele autorităților publice locale și de a crea capacitatea administrativă a acestora;
- De a consolida autonomia financiară și patrimonială a autorităților publice locale.

39. Guvernul și-a exprimat dorința de a institui o comisie specială pentru descentralizare, o „Comisie de paritate”, sub egida Primului-ministru, în timp ce o altă comisie se așteaptă a fi creată de către Parlament. În același timp, Guvernul a lansat un program de reformă care vizează descentralizarea, cu sprijinul PNUD și al Agenției Internaționale de Dezvoltare din Suedia (AIDS), care va avansa în succesiune, mărinz zonele de responsabilitate pentru autoritățile locale și municipale.

40. În timpul vizitei delegației Consiliului Europei a fost menționată posibilitatea Consiliului Europei de a oferi sprijin în domeniul consultanței și expertizei legislative în chestiunile legate de politici și consolidarea capacităților autorităților publice locale (APL), în vederea completării asistenței acordate de către PNUD. În scopul discutării detaliilor asistenței propuse cu autoritățile, la Chișinău se va deplasa o misiune de ordin tehnic a Secretariatului Consiliului Europei.

41. În ceea ce privește Găgăuzia, în timpul misiunii de evaluare din 2008, a fost invocată problema posibilei asistențe a Consiliului Europei cu privire la armonizarea legislației din Unitatea Teritorială Autonomă Gagauz Yeri cu legislația națională. La acel moment, Consiliul Europei și-a exprimat disponibilitatea de a oferi asistența necesară prin intermediul Comisiei de la Veneția. În timpul vizitei de evaluare din 2010, Ministrul de Stat Bodiu a informat delegația Consiliului Europei că unii reprezentanți ai autorității centrale au fost detașați în diferite părți ale țării, inclusiv în Găgăuzia, și că au fost, de asemenea, însărcinați de a supraveghea legislația Găgăuziei privind conformitatea acesteia cu cadrul legislativ național. Consiliul Europei, prin intermediul Comisiei de la Veneția, este pregătit să ofere asistență în acest sens, inclusiv în ceea ce privește armonizarea Legii electorale. De asemenea, trebuie remarcat faptul că problema competențelor Unității Teritoriale Autonome Gagauz-Yeri ar putea fi abordată în cadrul reformei constituționale.

(ii) Drepturile omului

a. Apărarea drepturilor omului la nivel național

42. Comisarul Consiliului Europei pentru Drepturile Omului, Thomas Hammarberg, a vizitat Republica Moldova la 25-28 aprilie 2009, în scopul evaluării situației drepturilor omului în urma

aprobate de către Comitetul Delegațiilor Miniștrilor la cea de-a 1032-a reuniune din 9 - 10 iulie 2008 (a se vedea APD / Inf (2008) 18). Două activități, legate de educație și mass-media, au fost implementate cu succes, în timp ce a treia a trebuit să fie anulată în mod neașteptat în ultimul moment ca urmare a deciziei de la Tiraspol de a nu participa la eveniment. Extrase din Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare” 2009-2013.

⁸ Extrase din Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare” 2009-2013

demonstrațiilor post-electorale de la începutul lunii aprilie și reprimarea lor de către organele de drept. Comisarul și-a exprimat marea îngrijorare că încălcările grave ale drepturilor omului au avut loc în pofida unei interdicții legale a torturii, garanții formale de prevenire, un cod de conduită pentru poliție și o serie de cursuri de formare. După spusele comisarului, „evenimentele violente din aprilie 2009 a fost un șoc pentru mulți moldoveni și a fost subiectul unor interpretări contradictorii. Cu toate acestea, diverși interlocutori ai Comisarului au recunoscut în unanimitate că această perioadă va fi privită ca un capitol dificil pentru Republica Moldova, capitol care a constituit un regres pentru anumite valori și drepturi fundamentale. În raportul său (CommDH (2009) 27), Comisarul a recomandat stabilirea unei clarități depline prin intermediul unei anchete independente, imparțiale și transparente în ceea ce privește responsabilitatea pentru această încălcare a profesionalismului și respectului față de normele de bază. Necesitatea efectuării unei anchete independente, transparente și credibile privind evenimentele din 7 aprilie și circumstanțele care au dus la aceasta a fost, de asemenea, reiterată de către APCE, în Rezoluția 1666 (2009) privind funcționarea instituțiilor democratice în Moldova, care a fost discutată în cadrul procedurii de urgență în aprilie 2009.

43. Ca urmare a vizitei Comisarului pentru Drepturile Omului, au fost oferite o serie de sugestii și recomandări în privința acțiunilor viitoare pentru soluționarea deficiențelor și a cauzelor evenimentelor din 7 aprilie, în vederea evitării repetării încălcării grave a dreptului fundamental de a fi protejat de tratament inuman. „Pachetul pentru democrație” a fost conceput pentru a ține cont plenar de aceste recomandări.

44. Conform Legii cu privire la avocații parlamentari (în vigoare din 22 aprilie 2008), există patru Ombudsmani, numiți de Parlament, dintre care unul este specializat în serviciul protecției copilului. Unul din componentele „pachetului pentru democrație” urmărește consolidarea capacității Institutului avocaților parlamentari din Moldova și asistarea instituției la revizuirea cadrului juridic, în conformitate cu standardele europene, prin evaluarea cadrului lor instituțional, precum și oferirea suportului pentru consolidarea capacității.

45. În prezent, „Planul de Acțiuni privind drepturile omului pentru anii 2010-2013” este în curs de finalizare de către Guvern. După cum s-a menționat în răspunsul Guvernului la cel mai recent raport al Comitetului pentru Prevenirea Torturii (CPT), acest Plan de Acțiuni va fi un document politic strategic, cu un conținut mare de reglementări obligatorii, care acoperă și acțiunile de prevenire a torturii. Centrul pentru Drepturile Omului mai elaborează și proiectul Planului Național de Acțiuni împotriva torturii, finanțat de PNUD și Comisia Europeană.

46. Moldova a convenit să instituie un dialog permanent cu Uniunea Europeană privind drepturile omului. Conform deciziei Consiliului Uniunii Europene din februarie 2010, dialogul va avea loc cel puțin o dată pe an (acesta a avut deja loc la începutul lunii martie 2010), ca parte a dialogului politic mai vast dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova. Dialogul include cooperarea cu organizațiile internaționale și regionale relevante, cum ar fi ONU, OSCE și Consiliului Europei.

47. Republica Moldova a înaintat o cerere de membru al Consiliului ONU pentru Drepturile Omului pentru perioada 2010-2013. La 16 februarie 2010, Moldova a depus la Secretarul General al Organizației Națiunilor Unite instrumentul de ratificare a Convenției privind munițiile cu dispersie, în timp ce ratificarea Statutului de la Roma al Curții Penale Internaționale este încă în așteptare.

b. Executarea hotărârilor CEDO cu privire la Republica Moldova

48. La Reuniunea privind drepturile omului din 2-4 martie 2010, Delegații Miniștrilor au adoptat o rezoluție finală într-un caz de mare rezonanță – *Mitropolia Basarabiei și alții*. Încheierea acestui caz, care a fost sub supravegherea Comitetului de Miniștri pentru mai mult de 9 ani, a

devenit posibilă numai după o serie de eforturi consecutive efectuate de către autoritățile moldovenești ca urmare a intrării în vigoare în 2007 a noii Legi cu privire la Cultele religioase.

49. În prima hotărâre pilot împotriva Republicii Moldova în cazul „*Olaru și alții*”, Curtea a identificat problema de neexecutare a hotărârilor judecătorești interne în contextul locuințelor sociale ca o problemă sistemică și a stabilit termeni limită specifici privind introducerea măsurilor convenite, inclusiv elaborarea unui remediu intern eficient. La cea de-a 1078-a reuniune privind drepturile omului din martie 2010, Delegații Miniștrilor au remarcat faptul că proiectul de lege care vizează anularea dreptului la locuințe sociale a fost adoptat și că această primă măsură este capabilă să rezolve pe viitor această problemă. Mai mult decât atât, autoritățile moldovenești au prevăzut un plan de acțiuni care vizează rezolvarea acestei probleme sistemice. Autoritățile moldovenești ar trebui să fie încurajate să intensifice eforturile în vederea găsirii unei soluții rapide la problemele evidențiate în hotărârea *Olaru*, în termenii stabiliți de către Curte.

c. Situația în domeniul mass-media

50. Pe parcursul anului 2009, situația libertății și pluralismului mass-media din Moldova a rămas o zonă de interes special, mai ales în contextul electoral. În urma alegerilor din aprilie 2009, au fost depuse un șir de plângeri referitor la restricțiile la libertatea mass-media și reportajul liber.⁹ La 14 aprilie, reprezentantul OSCE privind libertatea presei, Miklos Haraszi, a îndemnat autoritățile moldovenești să asigure accesul liber pentru mass-media internațională și să permită reportaje libere în țară. Această declarație a fost susținută de Comisarul pentru Drepturile Omului care, în raportul său, a subliniat necesitatea de a proteja libera exprimare și informare, inclusiv în situații de criză. Alte vizite la nivel înalt, efectuate de Consiliul Europei (inclusiv de către delegația GR-DEM în luna mai) au subliniat nevoia de a asigura restabilirea libertății mass-media, transformarea companiei Tele-Radio Moldova într-un sistem autentic de radiodifuziune publică, pluralismul mass-media, în special în perioada premergătoare alegerilor, precum și importanța rolului atribuit Consiliului Coordonator a Audiovizualului din Moldova în asigurarea acoperirii de către mass-media a unor alegeri corecte. În Rezoluția 1666 (2009) APCE a cerut, de asemenea, autorităților „să continue reforma mass-media națională și locală, promovînd pluralismul mediatic atât în lege, cât și practică, și să transforme canalele de televiziune și radio finanțate de stat într-un serviciu public de radiodifuziune veritabil, oferind populației o pluralitate de opinii, și, în același timp, scoaterea din sfera de aplicare a statului a presei scrise și audiovizualului controlat și finanțat de către autoritățile publice locale”.

51. În perioada premergătoare alegerilor anticipate din iulie 2009, Secretariatul a efectuat un mic proiect de monitorizare privind difuzarea mass-media în perioada campaniei electorale. Pe parcursul anului 2009 în Republica Moldova au fost implementate o serie de activități în cadrul Programului Comun „Moldova și Caucazul de Sud: Libertatea de exprimare și informare și libertatea mass-media”, care a inclus sesiuni de pregătire privind accesul la informații la nivel local; schimb de vizite între reprezentanții Comisiei Electorale Centrale, Consiliului Coordonator al Audiovizualului (CCA), Teleradio-Moldova, ONG-urilor și „Consiliului Superior al Audiovizualului” din Franța; un atelier de lucru privind independența, funcțiile și responsabilitățile Consiliului de Supraveghere a Teleradio din Găgăuzia. Potrivit Raportului final al misiunii de monitorizare a alegerilor OSCE/BIDDO privind alegerile din 29 iulie, „mass-media rămîne vulnerabilă la influența politică, radiodifuzori eșuînd să prezinte reportaje critice și investigative, care ar oferi electoratului un tablou mai amplu al campaniei și concurenților”.

52. În cadrul componentei mass-media a Pachetului pentru democrație, Consiliul Europei va susține:

⁹ Inclusiv: asaltul și reținerea jurnaliștilor locali și străini care făceau reportaje cu privire la violența post-electorală; refuzul de intrare în țară pentru unii jurnaliști străini pe 7 și 8 aprilie 2009; cerința de a părăsi țara pentru unii jurnaliști - în pofida acreditării valabile de presă - din cauza unui regim de vize schimbat; și restricții privind accesul la serviciile de internet sau site-uri web particulare.

- consolidarea profesionalismului și introducerea garanțiilor pentru independența autorității de reglementare în domeniul radiodifuziunii - Consiliul Coordonator al Audiovizualului;
- instituirea companiei Teleradio-Moldova în calitate serviciu public veritabil de radiodifuziune cu o linie editorială independentă și facilitarea unui dialog larg referitor la jurnalismul etic și responsabil în conformitate cu standardele Consiliului Europei.

53. Situația actuală din țară cu privire la libertatea mass-media după alegerile anticipate și stabilirea noului Guvern a fost discutată în timpul întrevederilor delegației din luna martie cu diferiți interlocutori, inclusiv reprezentanți ai societății civile și profesioniști din cadrul mass-media. Majoritatea dintre ei au fost de părerea că peisajul mass-media devine din ce în ce mai competitiv. Raportul anual din 2009, emis de Centrul Independent de Jurnalism, a concluzionat că situația mass-media s-a înrăutățit considerabil în prima jumătate a anului 2009, atunci când au fost înregistrate mai multe încălcări grave ale drepturilor jurnaliștilor, dar în ultimele luni ale anului 2009 „piața mass-media din Moldova a intrat într-un proces gradual de democratizare, au avut loc reforme importante, a început o concurență puternică în cadrul mass-media, au fost încurajate afacerile din cadrul mass-media”. La 12 noiembrie, în disputa dintre Consiliul Coordonator al Audiovizualului și postul PRO TV, Curtea Supremă de Justiție a hotărât că ultimul are dreptul să dețină licența de emisie prelungită în mod automat. La 27 noiembrie, CCA a votat în unanimitate pentru prelungirea licenței deținute de canalul ProTV-Chișinău pentru 7 ani. Un proiect de lege privind libertatea de exprimare, care a fost elaborat la inițiativa Centrului Independent de Jurnalism, a fost adoptat în prima lectură de către Parlament la 25 martie 2010.

54. La data de 20 octombrie 2009, au fost aprobate amendamente la Codul Audiovizualului, care prevăd că membrii Consiliului Coordonator al Audiovizualului și al Consiliului de Observatori a Companiei Publice Teleradio-Moldova sunt aleși cu o majoritate simplă a voturilor deputaților, și că președinții CCA și al Consiliului de Observatori sînt, de asemenea, aleși cu o majoritate simplă a membrilor Parlamentului. La data de 30 decembrie 2009, Consiliul de Observatori l-a demis din funcție pe Valentin Todercan, directorul Teleradio-Moldova, și, la o zi după aceea, au fost demși Adela Răileanu din postul de director al canalului TV Moldova 1 și Gheorghesencu Veaceslav din postul de director al Radio Moldova. La 5 februarie 2010, Marin Constantin (fost decan al Facultății de Jurnalism a Universității de Stat) a fost numit în funcția de Președinte al Companiei Teleradio-Moldova; Alexandru Dorogan (fost președinte al Asociației Presei Electronice Libere - APEL) a fost numit în funcția de Director al postului de radio național, Radio Moldova; și, în final, la 20 februarie Angela Sarbu (fostul șef al Centrului Independent de Jurnalism) a fost numită în funcția de director al canalului de televiziune națională Moldova 1. Delegația Secretariatului Consiliului Europei a primit semnale pozitive din partea ONG-urilor cu privire la această schimbare de conducere. ONG-urile au salutat, în special, numirea managerilor independenți (cu ONG-urile și mediul academic) în funcții de nivel înalt în cadrul Teleradio-Moldova. Aceste modificări fiind foarte recente, ar trebui să treacă ceva timp înainte de a se realiza o evaluare aprofundată a noii conduceri și a impactului nou privind caracterul pluralist al peisajului electronic a mass-media.

d. Minoritățile naționale

55. Cel de-al 3-lea Aviz al Comitetului consultativ privind Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale (CPMN) a fost adoptat la 26 iunie 2009 și comentariile Guvernului Republicii Moldova au fost primite la 11 decembrie 2009. Avînd în vedere ratificarea Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale (CPMN) în 1996, Republica Moldova a continuat eforturile întru dezvoltarea unui sistem de protecție a drepturilor minorităților, precum și implementarea legislației existente în această privință, în special în domeniul educației. Pentru a finaliza cadrul legislativ pentru protecția drepturilor minorităților naționale trebuie să fie luate măsuri suplimentare. În special, CPMN recomandă ca autoritățile moldovenești să adopte, în mod prioritar, o legislație anti-discriminatorie cuprinzătoare (un proiect de lege a fost pus deja în discuție de ceva timp) și să efectueze, în mod regulat, monitorizarea discriminării, precum și monitorizarea actelor pe motiv rasial sau anti-semitic. În ceea ce privește romii, CPMN consideră că ar trebui să

fie luate măsuri mai ferme pentru a asigura implementarea eficientă a planului de acțiuni pentru Romi (2001-2010), inclusiv prin alocarea resurselor adecvate pentru implementarea sa.

56. În ceea ce privește dreptul la libertatea religioasă, organizațiile musulmane nu au reușit să recunoască Islamul ca o confesiune religioasă în Moldova, inclusiv ca urmare a intrării în vigoare a noii Legi privind cultele religioase în 2008. În plus, reprezentanții comunităților musulmane se plîng de controlul disproporționat din partea poliției și de alte forme de hărțuire. CPMN a recomandat un dialog deschis între autorități și reprezentanții musulmani privind problema înregistrării Islamului în Republica Moldova.

57. Al treilea raport al Comisiei Europene împotriva Rasismului și Intoleranței (CERI) cu privire la Moldova a fost publicat la 29 aprilie 2008. Raportul conține mai multe recomandări privind măsurile care trebuie luate în vederea combaterii rasismului și a discriminării rasiale. În vederea discuțiilor actuale privind reforma constituțională în Republica Moldova, Comisia pentru reforma constituțională ar putea examina extinderea domeniului de aplicare a articolului 16 din Constituție pentru a-l conforma cu Recomandarea nr. 7 de politică generală a CERI privind legislația națională pentru combaterea rasismului și a discriminării rasiale. Articolul 16, care conține o interdicție privind discriminarea, ar trebui, de asemenea, să se refere la discriminarea pe motiv de „culoare”.

58. Republica Moldova a semnat, dar încă n-a ratificat Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare - un angajament de aderare. În timpul misiunii de evaluare, delegația a discutat cu diferiți interlocutori posibilitatea de a facilita procesul de ratificare prin diverse contacte și măsuri de informare.

(iii) Sistemul judecătoresc și cooperarea în domeniul juridic

a. Reforma judecătorească

59. Sistemul judecătoresc din Republica Moldova continuă să fie unul dintre domeniile prioritare în care sunt necesare reforme, în special pentru garantarea independenței sale, sporirea eficienței și profesionalismului instanțelor și sporirea încrederii populației în eficacitatea măsurilor legale interne împotriva pretinselor încălcări ale drepturilor omului. Cu atât mai mult, după evenimentele din aprilie 2009, sistemul judecătoresc duce lipsă de credibilitate și încredere din partea populației, care constituie o provocare majoră pentru autorități. La data de 30 octombrie 2009, noul Parlament a adoptat o declarație cu privire la sistemul judecătoresc, care a fost evaluat ca fiind nesatisfăcător, în special subliniind multe procese pierdute la Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

60. Pentru a soluționa problema independenței eficiente a sistemului judecătoresc, patru domenii principale necesită progrese tangibile:

- Consolidarea noului sistem de instruire și modernizarea în continuare a procedurii de numire a judecătorilor și procurorilor. Creșterea capacității de instruire a Institutului Național al Justiției (INJ) pentru a îndeplini cota necesară de 80% din numărul judecătorilor și procurorilor nou-numiți instruiți inițial la INJ, în loc de a elimina această cerință legală;

- Asigurarea faptului că, Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) devine o instituție reală pentru auto-gestionarea sistemului judecătoresc, prin adoptarea modificărilor legislative necesare (componenta actuală mai puțin de 50% din judecători aleși de colegii lor) și asigurarea transferului eficient al administrării instanțelor judecătorești de la Ministerul Justiției la Consiliul Superior al Magistraturii;

- Consolidarea capacității instituționale de auto-gestionare judiciară, cu accent special pe reglementarea judiciară eficientizată și independența garantată, îmbunătățirea resurselor financiare, administrative și umane, sporirea eficienței muncii, vizibilitatea și transparența instituțională;

- Clarificarea situației în ceea ce privește rolul și funcționarea organelor procuraturii (OP) în conformitate cu avizul Comisiei de la Veneția din 2008¹⁰. Aceasta ar trebui să fie abordată, suplimentar la legislația relevantă, și prin viitoarea reformă constituțională.

61. Toate problemele menționate mai sus sunt reflectate de Programul comun în curs de desfășurare privind „Sporirea independenței, transparenței și eficienței sistemului judecătoresc” și ar trebui abordate în continuare într-un nou Program Comun care este în prezent în curs de negociere. Până în ianuarie 2010 au fost efectuate mai mult de 130 de activități, ceea ce a permis Consiliului Europei să stabilească legături strânse cu autoritățile Republicii Moldova, în vederea susținerii reformei sistemului judecătoresc moldovenesc în conformitate cu standardele europene.

62. Este îngrijorătoare neexecutarea hotărârilor judecătorești în cauzele civile. Cadrul legal în acest domeniu nu corespunde complet standardelor europene și lipsește în regulamentele interne. Liberalizarea profesiei de executor judecătoresc este una dintre prioritățile noului Guvern, care a elaborat o lege și revizuește Codul de executare. Eforturile se vor concentra pe armonizarea juridică și eficientizarea procedurilor de executare, cu privire la selectarea, instruirea și etica executorilor judecătorești, privind stabilirea unui sistem de taxe transparent, accesibil, precum și pe opțiuni de asistență juridică în privința costurilor de executare.

63. Accesul la justiție a fost îmbunătățit prin adoptarea Legii privind asistența juridică. Implementarea eficientă a acestui text va depinde și de problema calculării nivelului de venituri pentru a beneficia de asistență juridică, dar și de alocațiile bugetare globale (începutul anului 2012 va marca introducerea asistenței juridice în cauzele civile și administrative).

b. Reforma penitenciară

64. În perioada 27-31 iulie 2009, Comitetul Consiliului Europei pentru Prevenirea Torturii (CPT) a efectuat o vizită *ad-hoc* pentru a examina abordarea investigativă generală, precum și anumite cazuri specifice de preținse aplicări a rețelilor tratamente de către poliție, în contextul evenimentelor post-electorale din aprilie 2009, în vederea evaluării eficacității măsurilor întreprinse de autoritățile competente. De asemenea, vizita a oferit ocazia de a reexamina tratamentul persoanelor reținute de poliție. Autoritățile moldovenești au autorizat publicarea raportului în urma vizitei la scurt timp după recepționare, în decembrie 2009 (<http://www.cpt.coe.int/documents/mda/2009-12-14-eng.htm>). Consiliul Europei salută faptul că autoritățile moldovenești au autorizat prompt publicarea raportului CPT în urma vizitei *ad-hoc* din 2009, precum și răspunsul acestora. Autoritățile ar trebui să facă maximum posibil pentru a continua să ia măsuri în vederea implementării recomandărilor făcute de CPT în acest raport.

65. Vizita CPT din anul 2009 a confirmat faptul că practica de a deține persoanele în arest preventiv, în izolatoare de detenție preventivă (IDP), a continuat, în ciuda mai multor apeluri în adresa autorităților moldovenești de a acorda cea mai mare prioritate punerii în aplicare a deciziei de a transfera responsabilitatea pentru persoanele aflate în detenție preventivă Ministerului Justiției (MJ) - un angajament de aderare. Deși CPT a împărtășit punctul de vedere al Ministrului Justiției (MJ) că condițiile de detenție în aceste instituții nu corespundeau standardelor, acesta a considerat că este esențial ca autoritățile moldovenești să ia măsuri, în vederea prevenirii rețelilor tratamente, pentru a transfera responsabilitatea pentru aresturi preventive Ministerului Justiției până la construirea de noi instituții de detenție preventivă. Guvernul Republicii Moldova trebuie să acorde și în continuare o atenție sporită acestui subiect. Posibilitatea de finanțare a instituției de detenție preventivă printr-un împrumut acordat de Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei (BDCE) ar putea fi considerată drept opțiune; în urma întrevederii donatorilor, care a avut loc la Bruxelles la 24 martie, BDCE a lansat o declarație de presă care nu exclude această posibilitate. După cum a menționat BDCE „Guvernul Republicii Moldova preconizează măsuri importante de reformă în

¹⁰ Referință: CDL-AD(2008)019, adoptat de către Comisia de la Veneția la cea de-a 75-cea ședință plenară la 13-14 iunie 2008.

sectorul judiciar, care acoperă, de asemenea și îmbunătățirea infrastructurii penitenciarelor. BDCE salută acest efort și ar putea oferi sprijinul său în acest domeniu în cadrul direcției sectoriale de acțiune „Suport pentru infrastructura publică de menire socială” în cazul în care acest lucru este solicitat de către Guvern.

c. Sistemul organelor procuraturii

66. Noua Lege cu privire la Procuratură (LP), adoptată la 25 decembrie 2008, reprezintă un pas modest pe calea reformei procuraturii. Consiliul Superior al Procurorilor (CSP) a fost înființat abia în ianuarie 2010, și încă nu are un buget separat și un secretariat. După cum este reglementat în prezent, această instituție are un statut mult mai slab în ceea ce privește administrarea CSP în comparație cu competențele CSM în ceea ce privește auto-gestionarea juridică. Deși noua lege prevede că CSP este organul reprezentativ și de auto-gestionare al procurorilor, Constituția actuală a Republicii Moldova nu menționează CSP și nu stabilește un echilibru între competențele Procurorului General (PG) și ale organismului nou creat. Din acest motiv, competențele CSP sînt limitate de competențe constituționale actuale ale PG. În 2008-2009, atunci cînd a fost discutată reforma CSP, Comisia de la Veneția și experții Consiliului Europei au recomandat revizuirea Constituției în ceea ce privește CSP, în vederea unei integrări mai bune a serviciului în ramura judiciară a puterii de stat, pentru a atenua presiunile politice asupra acestuia și a limita atribuțiile personale ale PG. În cazul adoptării unei reforme constituționale, statutul și funcțiile CSP ar trebui să fie consolidate în continuare.

67. După demiterea de către Parlament a dlui Valeriu Gurbulea din funcția de Procuror General la data de 2 octombrie 2009, Valeriu Zubco a fost ales în calitate de nou PG pe data de 7 octombrie. Procuratura Generală desfășoară anchete importante în legătură cu evenimentele din aprilie. Delegația a fost informată că înainte de numirea noului PG, anchete penale în legătură cu evenimentele din aprilie au fost inițiate doar împotriva persoanelor care au luat parte la revolte, și doar odată cu Procurorul General nou ales au fost inițiate investigații împotriva acelor care au maltrat persoanele lipsite de libertate. Noul Procuror General a inițiat, de asemenea, mai multe proceduri disciplinare în privința anumitor procurori, deși decizia finală aparține CSP.

d. Chestiuni juridice

68. Una dintre componentele “Pachetului pentru democrație” este evaluarea legislativă a legislației existente și propuse (inclusiv modificările în curs de pregătire) în corespundere cu standardele europene și inclusiv “lacunele de implementare”, concentrîndu-se asupra sistemului judecătoresc, organelor procuraturii și poliției. O atenție specială va fi acordată expertizei Consiliului Europei și recomandărilor deja făcute și modului în care au fost implementate acestea.

69. Programul va urma toate evoluțiile legislative importante și va oferi consiliere pentru a asigura un schimb eficient de informații între autoritățile Republicii Moldova și Consiliul Europei. Instituțiilor beneficiare li se vor oferi informații exacte și profunde cu privire la tratatele Consiliului Europei, recomandările acestuia și alte documente de stabilire a standardelor, precum și clarificările necesare. În același timp, Consiliul Europei este în așteptarea informației actualizate privind reformele în curs de examinare, astfel încît să poată reacționa în timp util, oferind cele mai bune cunoștințe de specialitate disponibile în fiecare caz.

(iv) Lupta contra corupției și crimei organizate

70. Ciclul doi de evaluare. Raportul de conformitate al Republicii Moldova a fost adoptat de GRECO la cea de-a 40-a ședință plenară de la Strasbourg, în perioada 1-5 decembrie 2008. GRECO a concluzionat că Moldova a aplicat în mod satisfăcător sau într-o manieră satisfăcătoare aproape două treimi din recomandările cuprinse în Ciclul doi de evaluare. Raportul de evaluare al Republicii Moldova (care a adresat cincisprezece recomandări Republicii Moldova). Corespunderea

cu recomandările evaluate ca fiind „parțial implementate” va fi tratată în a doua jumătate a anului 2010. În Raportul de conformitate, GRECO a remarcat cu satisfacție progresul semnificativ realizat în așa domenii ca sistemul de sechestrare și confiscare, rezolvarea cazurilor de corupție de către autoritățile penale, includerea măsurilor anti-corupție în cadrul reformei administrației publice, implementarea măsurilor în favoarea accesului la informațiile deținute de autoritățile publice, descalificările profesionale și controlul acestora, implicarea auditorilor în depistarea infracțiunilor de corupție și nedeductibilitatea cheltuielilor fiscale legate de corupție. În toate celelalte domenii, pentru care au fost emise recomandări, au fost inițiate măsuri, dar acestea rămân insuficiente sau nu au fost finalizate sau adoptate încă; acesta este, spre exemplu, cazul legislației cu privire la tehnicile speciale de investigație, includerea mai vastă a corupției în mecanismele de combatere a spălării banilor, controalele asupra conflictelor de interese și a declarațiilor de bunuri, raportarea unor suspiciuni de corupție și de protecție a informatorului, sau incriminarea infracțiunilor de contabilitate sau anumite manipulări.

71. În anul acesta mai târziu, Republica Moldova va fi supusă celui de-al treilea ciclu de evaluare al GRECO, cu o vizită programată pentru luna noiembrie 2010. Pe parcursul acestui ciclu, evaluarea GRECO se va axa pe: (i) corespunderea cu Convenția penală privind corupția (ETS 173) și Protocolul ei adițional (ETS 191), precum și (ii) transparența și controlul finanțării partidelor. În general, Consiliul Europei subliniază importanța implementării depline și eficiente a recomandărilor GRECO în așteptare. În această privință, autoritățile sînt încurajate să inițieze acțiuni coordonate și să ia toate măsurile necesare în acest sens.

72. Proiectul privind combaterea spălării banilor, corupției și finanțării terorismului în Republica Moldova (MOLICO)¹¹, care a fost finanțat de către Comisia Europeană, Agenția Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (ASDI) și Consiliul Europei, s-a finisat în iulie 2009. Conferința de închidere a proiectului privind combaterea spălării banilor, corupției și finanțării terorismului în Republica Moldova (MOLICO) a avut loc la 10 iulie 2009 în Chișinău. Evenimentul a confirmat concluziile raportului de evaluare că proiectul a obținut rezultate excelente cu privire la măsurile anti-corupție (verificarea coruptibilității legislației, analize ale riscului, capacități de investigație, politici anti-corupție), precum și crearea unui sistem de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, care corespunde standardelor internaționale. Participanții la conferință au subliniat un șir de măsuri ulterioare care sunt necesare, în special în vederea studiului MOLICO, prezentat în cadrul conferinței, care demonstrează că percepția corupției rămîne la un nivel înalt și constituie o preocupare majoră a cetățenilor Republicii Moldova.

73. Impactul cel mai mare al componentei anti-corupție l-a avut crearea unei metodologii cuprinzătoare și detaliate pentru verificarea obligatorie a legislației împotriva potențialelor lacune de corupție. Pentru componenta privind combaterea spălării banilor, impactul este tangibil și puternic: a fost creată o unitate de investigații financiare funcțională și a fost elaborată o legislație temeinică care ar servi drept bază pentru cooperarea internațională în cadrul Grupului Egmont, la care Republica Moldova este membră; peste 99% din entitățile care raportează sunt supravegheate în raportarea cuprinzătoare a tranzacțiilor; a crescut numărul real de puneri sub învinuire, condamnări, sau cazuri de bani sechestrați. Au fost dezvoltate suficiente capacități instituționale și au fost transmise cunoștințe pentru a asigura continuitatea proceselor inițiate de proiect. Ca o continuare a proiectului anti-corupție finalizat, autoritățile sînt încurajate să mențină rezultatele procesului de evaluare a riscurilor în noua Strategie Națională Anti-Corupție; să sprijine unitatea de analiză a Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției al Republicii Moldova (CCCEC) și să însoțească dezvoltarea ulterioară a acesteia; să abordeze problemele-cheie de integritate, cum ar fi conflictul de interese și regimurile de declarare a bunurilor.

(v) Societatea civilă

¹¹ MOLICO a dezvoltat în continuare și a consolidat rezultatele obținute în cadrul proiectului anticorupție PACO Moldova în 2005.

74. Programul comun al Consiliului Europei și Comisiei Europene privind crearea și dezvoltarea rețelei liderilor societății civile a fost implementat în perioada 2008-2009. Scopul lui a fost de a consolida societatea civilă din Ucraina, Moldova și Caucazul de Sud și implicarea acesteia în rezolvarea problemelor politice, sociale, culturale și de altă natură în țările respective și în regiune. Seminarele au abordat subiecte politice și au oferit pregătire practică. ONG-urile partenere din Moldova au găzduit seminare în noiembrie 2008 și martie 2009, unde s-au adunat 30 de lideri ai ONG-urilor din cele cinci țări care au lucrat asupra subiectelor integrării europene, promovării drepturilor omului și cooperării regionale. Reprezentanții ONG-urilor din Moldova au participat la conferința de încheiere a rețelei în noiembrie 2009 în orașul Odesa. În total, aproximativ 30 de reprezentanți ai principalelor ONG-uri din Moldova au fost instruiți și au fost integrați în rețea. Unii dintre ei sînt implicați în activități regionale de continuitate, inițiate de către Rețeaua Liderilor Societății Civile, în contextul Parteneriatului Estic.

75. În 2009, Școala de Studii Politice din Moldova a continuat să ofere instruire pentru noua generație de lideri politici și factori de decizie, reprezentanții sectorului public și celui privat. În 2009, Școala a organizat trei seminare naționale pentru 40 de participanți, inclusiv 14 reprezentanți ai partidelor politice, cinci din mass-media, cinci din sectorul non-guvernamental, patru reprezentanți ai administrației publice centrale și locale, și alții. Studenții și absolvenții au participat activ la cea de-a patra Universitate de Vară de la Strasbourg din iulie 2009. Școala de Studii Politice din Moldova joacă un rol activ în activitățile regionale ale rețelei de școli și ar putea avea o contribuție esențială la implementarea unor activități ale societății civile, în contextul programului ce ține de măsurile de consolidare a încrederii pentru Transnistria.

III. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

În baza constatărilor vizitei de evaluare din 2010 se pot face următoarele recomandări/concluzii:

- Impasul politic și cel instituțional trebuie să fie soluționat cît mai urgent posibil. În acest sens, autoritățile ar trebui să facă tot posibilul pentru a folosi recomandările primite de la Consiliul Europei și a veni cu decizii de deblocare a impasului, astfel asumîndu-și și purtînd responsabilitatea pentru deciziile lor finale;
- După depășirea impasului politic, autoritățile ar trebui să examineze revizuirea prezentei Constituții în scopul înlăturării deficiențelor acesteia prin intermediul unor discuții intense, orientate spre atingerea unui consens pe cît de larg posibil;
- Cheia pentru depășirea divizării profunde din cadrul Parlamentului și lipsa dialogului dintre coaliția majoritară și opoziție este promovarea unui dialog politic constructiv;
- Este nevoie de realizat o serie de reforme importante, ca parte a angajamentelor restante pe care Republica Moldova și le-a asumat în momentul aderării la Consiliul Europei cu cincisprezece ani în urmă (în iulie 1995). În special, autoritățile ar trebui să-și intensifice eforturile care să ducă la îmbunătățirea funcționării sistemului judecătoresc, inclusiv reforma Procuraturii, modernizarea instituțiilor penitenciare (în special transferul de responsabilitate pentru centrele de detenție preventivă de la Ministerul Afacerilor Interne la Ministerul Justiției), înființarea unui serviciu public de radiodifuziune cu adevărat independent și garantarea independenței mass-media; reforma legislației și practicii electorale și ratificarea Cartei europene a limbilor regionale și minoritare;
- Cadrul electoral merită o atenție specială. Autoritățile sînt încurajate să înlătore urgent neajunsurile și deficiențele care au fost identificate în timpul alegerilor din 2009, în special cu privire la sistemul de stabilire a listelor electorale și revizuirea periodică a acestora, și să aplice mecanisme și proceduri care să permită cetățenilor moldoveni, care locuiesc în străinătate, să-și exercite eficient drepturile la vot;
- Autoritățile ar trebui să coopereze pe deplin cu Consiliul Europei în vederea implementării “Pachetului pentru democrație”, înlăturînd astfel cauzele principale ale evenimentelor din 7

aprilie, pentru a evita astfel de evenimente pe viitor, precum și pentru a încuraja protecția drepturilor omului;

- Este așteptată continuitatea la recomandările raportului ad-hoc din aprilie 2009, l Comisarului pentru Drepturile Omului, Thomas Hammarberg;
- Rezultatele și recomandările comisiei de investigare a evenimentelor din 7 aprilie ar trebui să fie făcute publice și să fie întreprinse măsuri ulterioare la toate nivelurile de responsabilitate;
- Continuarea cooperării cu GRECO, MONEYVAL și CPT în vederea asigurării implementării recomandărilor acestora;
- Cooperarea în domeniul descentralizării ar trebui să fie discutată și realizată în continuare;
- În general, autoritățile moldovene sînt invitate să utilizeze plenar expertiza disponibilă prin intermediul Consiliului Europei și să furnizeze informații periodice și detaliate referitor la continuitatea dată recomandărilor experților Consiliului Europei, în special în privința expertizei cu privire la proiectele de legi care țin de competența sa.

Anexa I

Programul vizitei delegației Consiliului Europei în Republica Moldova

Chișinău, 16-18 Martie 2010

Marti, 16 Martie

- 18.30** Întrevedere cu reprezentanții ONG-urilor, sediul Consiliului Europei
- 20.00** Cina cu E.S. dl Dirk SCHUEBEL, Șeful Delegației UE

Miercuri, 17 Martie

- 08:00 – 08:45** Întrevedere cu dl Victor OSIPOV, Viceprim-ministru
- 09:00 – 09:45** Întrevedere cu dl Constantin MARIN, Președintele Teleradio-Moldova
- 10:00 – 10:45** Întrevedere cu dl Gheorghe GORINCIOI, Președintele Consiliului Coordonator al Audiovizualului
- 11:00 – 12:00** Întrevedere cu angajații Biroului Consiliului Europei
- 14:00 – 14:45** Întrevedere cu Dona Scola, Viceministru al Tehnologiilor Informaționale și Comunicațiilor
- 15:00 – 15:45** Întrevedere cu dl Mihai GHIMPU, Președintele interimar al RM, Președinte al Parlamentului
- 16:00 – 17:00** Întrevedere cu dl Vladimir VORONIN, Președinte al PCRM
- 17.30 – 18.15** Întrevedere cu dl Vitalie Nagacevschi, Președintele Comisiei pentru investigarea cauzelor și consecințelor evenimentelor petrecute după 5 aprilie 2009

Joi, 18 Martie

- 08:15 – 08:50** Întrevedere cu dl Victor BODIU, Ministru de Stat
- 09.00 – 09.45** Întrevedere cu dl Vlad FILAT, Prim-ministru, și dl Andrei POPOV, Viceministru al Afacerilor Externe și Integrării Europene;
- 10.00 – 10.45** Întrevedere cu dl Eugeniu ȘTIRBU, Președintele Comisiei Electorale Centrale și dna Renata LAPTI, Vicepreședinte

11.00 – 11.45	Întrevedere cu dl Anatolie MUNTEANU, Director al Centrului pentru Drepturile Omului
14:00 – 14:45	Întrevedere cu dl Victor CATAN, Ministru al Afacerilor Interne
15.00 – 15.45	Întrevedere cu dl Valeriu ZUBCO, Procuror General
16.00 – 17.00	Întrevedere cu dl Alexandru TĂNASE, Ministrul Justiției
17.15 – 17.45	Întrevedere cu dl Iurie LEANCĂ, Ministru al Afacerilor Externe și Integrării Europene
18.00 – 18.45	Întrevedere cu delegația Republicii Moldova la APCE
19.30	Recepție cu participarea Ambasadorilor statelor membre ale CoE și șefii organizațiilor internaționale

Membrii delegatiei:

Dl Jean-Louis LAURENS, Director General al Democrației și Afacerilor Politice;

Dna Birute ABRAITIENE, Reprezentant Special al Secretarului General al Consiliului Europei la Chișinău

Dna Anna CAPELLO, Șef al Direcției pentru Cooperare, Directoratul pentru Consiliere Politică și Cooperare, Directoratul General pentru Democrație și Afaceri Politice;

Dna Myrtia MURGIA, Consilier Politic, Directoratul pentru Consiliere Politică și Cooperare, Directoratul General pentru Democrație și Afaceri Politice;

Anexa II

Lista programelor comune în curs de desfășurare care implică Republica Moldova în 2010:

Nume	Durată	Buget	Obiective
Programul comun „Suport pentru Democrație”	04/01/2010 – 03/07/2011	4 000 000 €	De a consolida sistemul judecătoresc; organele procuraturii; poliția; instituția Ombudsmanului; mass-media și Parlamentul Republicii Moldova prin aplicarea standardelor europene în activitatea acestora. Acest lucru va implica evaluarea cadrelor instituționale relevante, precum și acordarea suportului pentru consolidarea capacităților. De asemenea, va fi acordată consultanță tehnică Comisiei de anchetă a Parlamentului.
Programul comun „Sporirea independenței, transparenței și eficienței sistemului judecătoresc al Republicii Moldova”	02/10/2006 – 30/06/2010	3 300 000€	De a îmbunătăți independența, transparența și eficiența sistemului judecătoresc în Republica Moldova și de a garanta un acces echitabil la justiție pentru toți cetățenii.
Programul comun „Suport pentru alegeri libere și corecte”	01/01/2008 – 30/04/2010	1 000 000 €	De a ajuta țara în desfășurarea alegerilor în conformitate cu standardele democratice.
Programul comun „Rețeaua Școlilor de Studii Politice - IEDDO-III” Mai multe țări	01/01/2009 – 31/12/2010	3 519 000 €	De a încuraja democrația pluralistă, drepturile omului și statul de drept prin formarea de noi lideri în sectorul public și cel privat.
Programul comun „Combaterea torturii, tratamentului inuman și a impunității”	01/01/2009 – 31/12/2010	1 010 000 €	De a dezvolta capacități naționale pentru combaterea tratamentului inuman de către organele de ordine și instituțiile de investigație, inclusiv consolidarea eficacității investigațiilor asupra alegerilor de maltratare.
Programul comun „Suport pentru implementarea programului de lucru al Convenției privind diversitatea biologică (CDB) privind zonele protejate din zona politică de Est a	06/12/2008 – 05/12/2011	1 484 000 €	De a promova implementarea programului de lucru CDB privind zonele protejate și a principiilor UE privind protecția habitatelor și speciilor, ajutând astfel țările-țintă să îndeplinească angajamentele convenite la nivel internațional în acest domeniu și să promoveze schimbul de informații privind cele

vecinătății UE” Mai multe țări			mai bune practici.
Programul comun „Programul regional al inițiativei de la Kiev: Pactul 1 - proiect pilot pentru reabilitarea patrimoniului cultural în orașele istorice”	01/09/2009 – 31/08/2010	200 000 €	De a implementa un „Plan strategic de intervenție” pentru revitalizarea și dezvoltarea economică și socială durabilă a orașelor istorice mici și mijlocii și împrejurimilor imediate ale acestora.